Soudce Ehúd

Původ materiálu
Tomáš Pavelka
Pořadí v lekci
40

Soudců 3

Postřehy pro učitelku

Úvod do knihy Soudců

Na úvod je třeba říci, že Izraelci za Jozua svedli mnoho vítězných bitev a dobyli mnoho měst. Pak Jozue zemřel a pomalu i generace, která zažila boje o Zalíbenou zemi. Přišla nová generace, která začala sloužit jiným bohům než Hospodinu. Proto se nepodařilo dokončit boj, který Jozue úspěšně začal a mnohé národy se nepodařilo vyhnat. Izraelci začali žít uprostřed nich. Důležitý je zejm. obsah Sd 2, 15–19, který by děti měli určitě slyšet. Je to úvod k celé knize soudců.

aby je izraelská pokolení poznala a naučila se bojovat (Sd 3, 2) Když člověk přijde k hotovému, obvykle si věci moc neváží, i když někoho před tím stála velké úsilí. Kdežto za co člověk musel bojovat, toho si váží velmi. Kdo nepozná nesnáze, nepozná ani svoje slabosti a nemá potřebu sám sebe zlepšovat. Připadá si dokonalý a je pyšný.

Ti zůstali, aby byl skrze ně Izrael zkoušen (4) Hospodin nevyvedl Izraelce z Egypta, jen aby je přesadil na jiné místo, kde lépe porostou a více se o ně nestaral. Hospodin vede Izraelce z Egypta, aby byl jejich Otcem a oni jeho dětmi. Aby poznali Boží dobrotu a měli Boha rádi. V Kennánu je před nimi stálá možnost rozhodnutí pro Boha nebo pro němé modly. Příznačné je, že Izraelci často uctívají bohy jiných národů, kteří je přitom utlačují.

Zapomněli na svého Boha Hospodina a sloužili baalům a ašerám. (7) „baal“ obecně znamená „pán, mistr“, asi v tom smyslu, jako je Krakonoš „pán lesa“. O baalech se mluví v množném čísle. Nejspíše to, aspoň v době soudců, byli nějací místní bůžkové. Byli to „mistři“, za kterými člověk jde, když něco potřebuje. Izraelci k nim odpadají od Hospodina, který je naopak vládce celého nebe i země, který byl s Izraelci v Egyptě, vedl je pouští a dovedl do zaslíbené země. Který je s Izraelem stále. Takže proti sobě stojí Bůh, který dává Izraelcům zadarmo a chce být s nimi stále jako Otec. A proti němu bůžci, na které si člověk vzpomene,

jen když něco potřebuje a kteří dávají „něco za něco“. Izraelci i my si máme vybrat, zda chceme Boha lásky, který nás miluje a naši lásku chce, nebo zda budeme sloužit vlastnímu sobectví, ve kterém se zajímáme jen o sebe, svůj píseček, aby se nám zde dařilo. Izraelci v baalech slouží sami sobě, ale zároveň se tím stávají otroky vlastních vášní – lakoty, chtivosti, omezenosti. Svobodný je jen ten, kdo je svobodný i sám od sebe, od svých tužeb. A takhle svobodný může být jen ten, kdo poslouchá Hospodina.

Ašery byly podle mnoha míst Písma posvátné kůly nebo stromy, možná něco jako totemy. Zároveň ženské bohyně. Asi nejpravděpodobnější se zdá, že ašera byla původně něco jako baalův totem, jakýsi „hromosvod“ jeho síly, jeho žezlo, obraz, skrze který se projevoval. A postupně ašeru začali lidé brát jako samostatnou bohyni. V knihách královských uvidíme, že vymýtit posvátné kůly bylo vůbec to nejtěžší a kromě Jošijáše se to snad žádnému králi nepovedlo. Je to tedy něco jako „zvyk je železná košile“. Lidé si navykli stavět si posvátné sloupy a museli je mít, i když vlastně nevěděli proč. Jistým způsobem to můžeme přirovnat k jistým pověrám, které všichni tvrdošíjně dodržujeme, i když nevíme proč – ruce ne nepodávají křížem, jako svatební dar nejde dát nože atd. Jako v baalech můžeme vidět lidské sobectví, tak v ašerách zase častou nesmyslnost jednání člověka, na které ale přesto tvrdošíjně trvá. Ašery, jak jsme řekli, byli také ženské bohyně. Představují takové to „maminka to řekla“ – nejasnou, iracionální, „měkkou“ autoritu, které se člověk ale nedokáže vzepřít, protože si ji pomalu ani neuvědomuje.

Dohromady tedy baalové a ašery znamenají zaměření na sebe, omezenost, sobectví, lakotu, neschopnost ovládat se, překročit vlastní stín, takové to „dělají to tak všichni“. Hospodinovo přikázání naopak znamená, že dovedu kriticky posuzovat vlastní jednání, že dovedu dát za pravdu i druhému, že se neřídím pouze většinou a poměry doby. Znamená vědomí Boží lásky a touhu jednat vůči Bohu vděčně, za všech podmínek.

Vlastní příběh – soudce Ehúd

moábský král Eglón nabyl nad Izraelem vrchu, neboť se dopouštěli toho, co je zlé v Hospodinových očích (12) Kdyby Izraelci poslouchali Hospodina, pohan Eglón by proti nim stál jako nepřítel a Hospodin by byl proti němu. Ale když uctívají Eglónova boha, prostě to musí brát tak, že jejich „pán“ baal dopřál Eglónovi víc štěstí, než jim; že z něj udělal nad Izraelci vládce. Komu si chtějí na svůj útlak stěžovat? Baalovi? To je přece Eglónův bůh. Později (v. 17) platí Eglónovi „výpalné“ – jako obětní dar pro jeho boha. Takhle se jim baal odvděčil!

I úpěli Izraelci k Hospodinu (15a) V baalech Izraelci uctívají prosperitu na tomto světě jako to nejdůležitější. Jak i dnes lidé říkají „věřím tomu, na co si můžu sáhnout“. Ale když se proti člověku obrátí „věci, na které si může sáhnout“, opět se vracejí k neviditelnému Hospodinu.

Když je vše proti nám, obracíme se k nebesům, mimo tento svět. Doufáme, že je ještě něco jiného, než tento svět.

a Hospodin jim povolal vysvoboditele, Ehúda, syna Benjamínce Géry, muže, který nevládl pravou rukou. (15b) Nevládl pravou rukou – což bylo tehdy možná ještě horší, než dnes. Levá ruka se alespoň v dnešním orientě považuje za nečistou, za ruku, kterou se utírá zadek. Pokud dnes v orientě jíte levou rukou, spolustolovníci vás přes ni budou bez rozmyslu plácat. Pravice je i v Písmu symbolem síly, moci, autority. I u nás se do nedávna tvrdošíjně trvalo na tom, že dominantní ruka má být pravá. S leváky se zacházelo velmi drsně, ve škole jim např přivazovali levou ruku a nutili je zacházet pouze s pravou. Není úplně jasné, zda měl Ehúd pouze levák nebo měl pravou ruku ochrnutou. Každopádně, Hospodin svou volbou Ehúda ukazuje, že je pro něj důležité srdce člověka. Už v drsných poměrech orientu se přiznává ke všem postiženým.

připásal si ji pod šat k pravému boku (16) Ehúd proměnil svou nevýhodu ve výhodu. Meč, dýka a dnes třeba pistole se vždy dává na opačnou stranu, než je ruka, kterou se tasí. Většina lidí jsou praváci, tedy u většiny lidí na levý bok. Tam také přirozeně hledají zbraň Eglónovy stráže, které Ehúda bezpochyby prohledaly. Ehúd je jedním z vícero biblických hrdinů, který z pohledu pohanů „nehraje fér“. Stejně tak David nečekaně střelí Goliáše prakem, když ten čekal boj z blízka kopím a mečem. To nám ukazuje, že důležitá jsou Hospodinova pravidla. Ne ta pravidla, která si pro svou potřebu vytvořili ti, kterým hrají do karet. Nemusíme se řídit pravidly, o kterých prostě lidé řekli „tak to bude“, ale musíme poslouchat Hospodina.

"Mám pro tebe výrok Boží.“ (20) Eglón uctívá baaly. Uctívá úspěch v tomto světě, věci, které si může víceméně propočítat. Nechce si připustit, že úspěch každého je v ruce Boží a že Bůh do života zasahuje. Výrok Boží, to je něco, co Eglóna nezajímá, co slyšet nechce. Ale co jej právě teď stihlo (sr L 12, 16–21). Vzpomeňme zas, že lidé úspěchy přičítají sobě, tomu, jak se ve světě vyznají. Ale náhlá neštěstí ve většině přisuzují Bohu, ptají se „Bože, proč“. My máme vědět, že i dobrodiní každodenního dne je dar Boží, že svou dobrotou k nám Bůh každého dne mluví.

tuk se za čepelí zavřel, protože mu dýku z břicha nevytáhl. Vyšel ven záchodem (22) Občas se otevře debata nad humorem v Písmu. Ze zkušenosti víme, že u každého vtipu se najde někdo, kdo jej nepochopí: Humor je náročný na vzdělání, zkušenost, inteligenci. Těžko najdeme něco, co je vtipné úplně pro všechny. Snad kromě hodně jednoduchého humoru typu „někdo spadne do díry“ – takovým jednoduchým vtipům, když přijdou v pravý čas, se ubrání málokdo. A řekl bych, že právě takové povahy je humor biblický – protože Písmo je určeno lidem všech věků, kultur, zkušenosti, vzdělání a povah. A z tohoto mého pohledu právě knihu soudců lze označit za nejvíce „humornou“ z celého Písma. Vyprávění v knize minimálně

odpovídají typu příběhů, u kterých se lidé baví. Jen si zkuste vyprávět Eglónův příběh, aniž by se někdo s rozpaky nesmál a nebo naopak nebyl pobouřen – jak se děje i u většiny anekdot.

Proti sobě stojí postižený Ehúd a blahobytný Eglón. V orientě, kde byla často o jídlo nouze, tloušťka zdaleka nebyla pro ostudu. Tlustý člověk rovnalo se blahobytný rovnalo se mocný rovnalo se vážený. A příběh nám ukazuje, že čeho je moc, toho je příliš. Tloušťka znamenala solidnost, ale i tehdy se na věc dalo dívat tak, že na čem si lidé zakládají, je vlastně směšné. I dnes nám člověk, ověšený zlatem, přijde vlastně komický, i když dodnes více či méně bohatství obdivujeme. Nebo člověk v drahém obleku a drahém voze, v drahé vile nám z jistého pohledu také přijde směšný. Ehúd poznal nesnáze ve svém životě, nevládl pravou rukou – a je střízlivý. Eglón poznal jen blahobyt – a je směšný, končí jako bloud.

Vyšel ven záchodem (22) není vhodné zmiňovat dětem, příběh sám o sobě je už dost drastický; nicméně: Překlad tohoto místa je nejistý, zřejmě tu jde o dosti hrubou slovní hříčku. Lze překládat i jako „lejna vyšla“ (tak některé starověké překlady) a ještě v jiných variantách.

Načekali se až hanba (25) vyjádření má zřejmě posílit komický efekt. Může také znamenat „čekali tak dlouho, až už jim ani nevadilo, že bude ostuda (když vejdou dovnitř, kde Eglón koná potřebu)“ Vtip je nicméně v tom, že i mocný, strach nahánějící Eglón je jen člověk. Něco na způsob našeho „kam i císař pán chodí sám“.

Hospodin vám vydal do rukou vaše nepřátele Moábce! (28) Protože jsou teď bez náčelníka. Funguje zcela spolehlivě doteď – jak přijde armáda o velení, je téměř s jistotou poražena, protože každá bojová operace vyžaduje organizaci a také nějakou autoritu ve svém čele. Pokud lidem někdo neřekne, kam mají jít a že mají bojovat a že on ví, proč, nikomu se nechce jen tak zabíjet nebo být zabit. Dílčí operace většiny bojů nedávají účastníkům smysl, potřebují vědět, že mají velitele a ten ví.

Země žila v míru po osmdesát let. (30) Většinou takhle končí každý příběh jednotlivého soudce. Bývá uvedeno čtyřicet let – zřejmě jde o jednu generaci, která si ještě soudce pamatuje, podobně jako Jozuova generace si ještě pamatovala poušť a dobývání země. Zde máme stručně uvedeného i Šamgara, takže jeho je možná druhých 40 let a čas se uvádí v součtu. Ke konci už je to jen let dvacet (třeba Samson), zřejmě, jak se úpadek lidu prodlužuje. Skončí to tím, že lid bude chtít krále a lepší poměry přijdou na čas až za Davida.

Kulisy příběhu

soudce – není soudce v našem smyslu. Soudce nikdo nevolí, jsou to lidé s kouzlem osobnosti a hlavně přirozenou autoritou, kterou jim vydobyli jejich činy. Je možné, že se na ně proto i lidé obracejí, aby mezi nimi rozhodli. Především ale soudci uplatňují Boží Zákon – trestají nepřátele

Izraele i hříšníky v Izraeli. A ukazuje se na nich, že z Hospodinovým soudem jde i slitování a záchrana.

chladný pokojík – v Izraeli je, jak známo, horko. Místnosti na střechách bývaly ty nejsnesitelnější. Minimálně v noci tam bylo chladněji než v místnosti dole, ještě rozpálené ze dne. A možná i před den byla střešní místnost vzdušnější než přízemí.

Návrh osnovy výkladu

1. Jozue dobil ještě mnoho vítězství, protože za něj Izraelci poslouchali Hospodina.
2. Pak Jozue umřel ve věku 110 let (Joz 24,29). A zapomnělo se na to, že země stála boj na život a na smrt a že boj vyhrál Hospodin.
3. Proto Bůh v zemi nechal nepřátele Izraelců, aby nezapomínali, že za zemi vděčí jemu, aby se na něj naučili spoléhat.
4. Izraelci ale sloužili bohům svých nepřátel. Byli to ale jen vymyšlení bohové. Izraelci jim sloužili, protože se zajímali jen o sebe a nechtěli, aby jim Hospodin mluvil do života.
5. Ale ti bohové jim nepomohli, protože nejsou. Naopak, národy, které sloužili těm bohům, Izraelce utlačovali.
6. Pak teprv si Izraelci vzpomněli na Hospodina a ten jim odpustil a posílal jim soudce – vysvoboditele.
7. Vybral si i Ehúda, který nevládl pravou rukou. Před Bohem může být postižený člověk silnější než všichni zdraví.
8. Ehúd využil toho, že bral věci do druhé ruky, než ostatní a tak mohl mít meč tam, kde by ho nikdo nehledal.
9. Příběh, jak zabil Eglóna.
10. Vojáci nedovedou bojovat bez velitele, ať jsou jakkoliv dobře ozbrojení a početní.
11. Izraelci se měli dobře, dokud zase nezapomněli, že jim Bůh k tomu všemu pomohl.

Kam dále
NŠ Louny
Cílová skupina
Školní
Katechetické cykly
NŠ Louny
Biblický odkaz (kat)
Soudců 3